NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

În ediția de față a BIBLIEI de la 1688 se urmărește redarea textului într-o formă cît mai apropiată de ceea ce se presupune că era româna veche în epoca respectivă. Observațiile atente asupra ediției *princeps* și asupra celor două manuscrise, 45 și 4 389, au determinat colectivul de editori să ajungă la următoarele principii de transcriere a slovelor chirilice susceptibile de interpretări:

a) ѹ final postconsonantic a fost transcris prin *-u*, dar neexistînd nici un indiciu sigur de echivalență fonetică a lui cu ъ (ierul mic) final, acesta din urmă nu a fost notat.

b) ѕ final după vocală, întîlnit destul de rar în cele trei texte, a fost transcris de asemenea prin *-u*: дєсацІѕ (de saţiu).

c) ю final, notat cu remarcabilă consecvență în formele de perfect simplu, pers. I sg. (мѣ скѹлаю = mă sculaiu), în derivatele cu sufixul *-tor* (жѹдѣкторю=judecătoriu) și în finalul unor substantive terminate în consoană (чірю=ceriu) sau în vocală (гра́ю=graiu), a fost transcris prin *-iu*.

d) ѣ în poziție *c* (чѣрє=cêre) și în poziție *i* (єгѵптѣнІн=eghiptênii) a fost transcris prin *ê*, în restul cazurilor el fiind transcris, ca de obicei, prin *-ea*. Tot prin *ê* a fost transcris uneori și ꙗ (мѹ́ꙗрє = muiêre), datorită frecventelor alternante cu ѧ; în restul cazurilor, ѣ a fost transcris prin *ia* (тѣꙗт=tăiat, дєспѹꙗт= despuiat) sau *ea* (нєѧм=neam, ne-am, дмнніацѧ=dimineața) (pentru detalii, vezi ST.L. FAC., p. 49—51. SL.L., p. 49—51).

e) ѧ în poziție *-e*, *-i* (жѹнґарє, кѣтрнлєлѧ) a fost transcris tot prin *ê* (junghêre, vêtrilele). În celelalte cazuri, ѧ a fost redat prin diftongii *ea* și *ia*. În unele cuvinte de origine slavă, cu ѧ în etimon, slova a fost transcrisă prin *ea*, *ia* chiar dacă în silaba următoare erau *e*, *i* (нєпрІѧтнінѧ = nepriiatinul, боѧрІн= boiarii). În poziție finală, ѧ a fost transcris în cîteva cazuri prin *-ă*, din considerente de morfologie istorică (апропІѧ=apropiă, жѹнґІѧ =junghiă).

f) Deși valoarea dominantă a lui ъ este aceea de *ă*, iar a lui ѫ, aceea de *î*, numeroasele cazuri de alternanță grafică au impus transcrierea lor potrivit pronunției actuale (мънтѧн/мѫнтѧн=mîntui; гърлъ=gîrlă; кържнлѧ=cărările etc.), inclusiv celei dialectale (мънІє =mănie, пънне=pâine, пънъ=pănă, ръдкѧ= rădica, рънкІн=rănichii).

g) Frecventa alternanță a consoanelor *-ș / -și*, *-ț / -ți* (сорц/ сорци=sorț / sorți, гръниц / гръници= grăiț / grăiți, скосѝш / скосѝши= scoseș / scoseși), se reflectă ca atare în textul ediției de față.

h) ч final suprascris a fost transcris uneori prin *-ce*, în spiritul textului (ннч=nice, къч=căce).

i) ѵ și ѷ au fost transcrise prin *i* chiar în cazul cuvintelor străine: єгѵптѣнІн (eghiptênii), кѵр (chir).

j) În cazurile foarte rare cînd ъ are valoare de *i*, el a fost notat ca *i*: ѧпъне=împins.

k) Dintre semnele diacritice, singurul cu valoare fonetică, chendima, a fost transcris prin *i*: мѫннлє= mîinile, лѹ̄=lui.

l) Vocalele și consoanele duble au fost redate întocmai (чєтаатє=cetaate, сѧамъ = saamă, дрептаатє=dreptaate, ѩннѧ=Anna, ѩрран=Arran).

Unele slove chirilice au fost transcrise în conformitate cu normele ortografiei actuale:

1) ѥ la început de cuvînt sau de silabă a fost redat fie prin *ie* (ва ѥши=va ieși, вое=voie, плоѧе=ploaie), fie prin *e* (ѧл=el, ѥра=era, ѥщи=ești, мнє=mie, ѥи=ei, скрнѥ=scrie).

2) ѧ inițial a fost transcris prin *ia* (ѧстѥ=iaste, съ ѧи=să iai), dar și prin *ea* (прѥ ѧ=pre ea); aceeași iteră precedată de ѣ a fost redată prin *ea* (ачѣѧ = acêea).

3) Potrivit aceloraşi norme, ѣ final a fost transpus prin *ia* în ачєщѣ (aceștia).

4) ѧ urmat de *n* a fost transcris *î* sau *în* (ѧнълцимѥ=înălțime, ѧноѫщѥ=înnoiește), iar înaintea labialelor *p* și *b*, *îm* (ѧпъра́т); urmat de *n*, ѧ a fost redat însă și în acest caz prin *î* (ѧнптра́т=împărat).

5) Cuvintele compuse au fost ortografiate potrivit normelor actuale (бнинкѵвжнтавкою= binecuvînta-voiu, ѵнтдѧлємнѵл=untdelemnul), cu excepția situațiilor în care termenii își păstrau autonomia și, în consecință, aveau o flexiune proprie (ѵнтѵлѵи дѧ лємн= untului de lemn).

BDD-B789-06 © 1991 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:26:56 UTC)

6) Regulile ortografice actuale au fost aplicate și în cazul în care slova chirilică a fost transcrisă prin două litere latine (ѕ҃ѕ=se-au).

7) Restul semnelor chirilice au fost transcrise potrivit valorilor cunoscute.

La transcrierea textului, au fost coborîte în rînd suprascrierile, întregindu-se tacit toate prescurtările marcate prin titlă, cu excepția cuvintelor cu pronunție variabilă, la care întregirea s-a făcut între paranteze unghiulare (< >) potrivit contextului imediat: ѡ҃н сѣтѣ҆рдрѣ=și s<ă> săturară; ѡ҃н спѣмжнт҃ѣѕ҆ = și să s<e> spămîntèze etc.; nu a fost întregită în nici un fel vocala finală *(i)* după consoanele *m*, *ș* și *l*, din motivele amintite mai sus, chiar dacă în cazul ultimei consoane soluția nu e cea potrivită și pentru ms. 4 389. De altfel, numărul prescurtărilor prin contragere este destul de mic în cele trei texte: blgorodnie (blagorodnie), bgloslovi, blgslvi (blagoslovi), blestema (blestema), ciste (cinste), Dvd (David), dmn (domn), dh (duh), dmnie (domnie), Iil (Israil, Izrail), Dmnzeu — Dmnzău (Dumnezeu —Dumnezău), împrat (împărat), Is Hs (Isus Hristos), Izl (Izrael), mlă (milă), mlstiv (milostiv); mrte (moarte), mrtul (mortul) sfți (sfinți).

Tot în mod tacit au fost corectate și greșelile de tipar (foarte puține, de altfel) din ediția *princeps*: (în loc de цдрѣ (greșit), кдрѣ=cară; în loc de чрѣѧѵ=cerelui, чрѣѧѵи=ceriului; în loc de пестрє коѧпсєдє= pestre copsele, прєсть коѧпсєдє= preste coapsele etc.). Alte erori, omisiunile și întregirile de text din părțile deteriorate au fost marcate prin paranteze unghiulare, însoțite de note, iar repetițiile și cuvintele de prisos au fost puse între paranteze drepte ([ ]).

Parantezele și indicațiile copiștilor celor două manuscrise au fost de asemenea marcate prin note, iar în aparatul critic s-au dat toate notele liminare cu variante lexicale și comentarii ale copiștilor, ce au legătură directă cu textul (cu excepția concordanțelor biblice marginale, care nu interesează prezenta ediție). Sfîrșitul textului din fiecare coloană facsimilată a ediției *princeps* în această ediție a fost marcat printr-o bară oblică în toate celelalte patru colcane ce încheie pe pagini facsimilul.

La editarea celor trei texte, am folosit ortografia și punctuația de azi, notînd, în plus, accentele cuvintelor comune în cazul abaterilor de la normă, la fel am procedat și în cazul numelor proprii.

Versetele textelor au fost redate prin paragrafe distincte, potrivit *Bibliei* moderne, iar neconcordanțele de segmentare și de numerotare au fost marcate prin paranteze drepte ([ ]).

BDD-B789-06 © 1991 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:26:56 UTC)